

pRASmīgi!

ZAĻĀ JOSTA

AJ POWER

Informācija plašsaziņas līdzekļiem
2025. gada 16. oktobrī

Eksperti: tekstila atkritumu mazināšanai vajadzīgas pārmaiņas visā ķēdē – no dizaina līdz patēriņam un pārstrādei

Tekstila apritīguma veicināšanai un Eiropas Savienības (ES) izvirzīto mērķu sasniegšanai nepieciešamas būtiskas pārmaiņas visā aprites ķēdē, sākot no audumu ražošanas un dizaina līdz patēriņam un pārstrādei, pirmajā sociālās iniciatīvas “pRASmīgi!” darba sesijā secināja eksperti.

Nule, 14. oktobrī, tika aizvadīta sociālās iniciatīvas “pRASmīgi” pirmā darba sesija, un tā tika veltīta tekstila patēriņa pieaugumam un pārstrādes iespējām Latvijā.

Līdztekus ražotāju atbildības sistēmas (RAS) uzņēmumiem, diskusijā piedalījās arī vides organizācijas “Zaļā brīvība” aprites ekonomikas eksperte tekstila jomā Dace Akule un Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūta vadošā pētniece Ilze Vamža.

Eiropas Komisijas dati liecina, ka ik gadu Eiropas Savienībā atkritumos nonāk 12,6 miljoni tonnu tekstila, turklāt patēriņš turpina pieaugt. Latvija ir viena no četrām ES valstīm, kas jau ir ieviesusi RAS tekstilizstrādājumiem – instrumentu, kas palīdz uzņēmumiem rīkoties atbildīgi attiecībā pret tirgū laisto preci un mazināt tās radīto vides ietekmi.

“RAS ir būtisks instruments ceļā uz ES klimata mērķu sasniegšanu un vienlaikus arī racionāla izvēle uzņēmējiem,” uzsvēra AS “AJ Power Recycling” valdes loceklis Uldis Skrebs. “Pievienojoties RAS, uzņēmēji ne tikai samazina izmaksas, bet arī sniedz reālu ieguldījumu tekstilizstrādājumu savākšanas infrastruktūras un atkritumu apsaimniekošanas attīstībā.”

Viņš atgādināja, ka līdz 2035. gadam atkritumu poligonos būs atļauts apglabāt ne vairāk kā 10 % no kopējā radīto atkritumu apjoma. “Šī ambiciozā mērķa sasniegšanai nepieciešama saskaņota uzņēmumu, valsts un sabiedrības sadarbība un praktisku risinājumu īstenošana,” piebilda Skrebs.

Eksperti atzina, ka Eiropā joprojām trūkst tekstila pārstrādes iespēju, un izmaksas par tekstilizstrādājumu pārstrādi materiāla sarežģītā sastāva dēļ ir ļoti augstas. Tāpēc īpaši svarīga ir pareiza šķirošana, kas ļauj tekstilu izmantot atkārtoti.

“Tekstila ražošana prasa milzīgus resursus: ūdeni, zemi un izejvielas. Piemēram, viena kokvilnas T-krekla izgatavošanai nepieciešami ap 2700 litri ūdens – pietiekami, lai nodrošinātu cilvēka dzeramā ūdens vajadzības 2,5 gadus,” skaidroja SIA “Zaļā josta” valdes priekšsēdētājs Jānis Lapsa.

Latvijā šobrīd ir 434 tekstila pieņemšanas punkti un 58 laukumi, taču Lapsa norādīja, ka vēl jāturpina uzlabot šķirošanas kvalitāti, jo konteineros nereti nonāk slapjš, eļļains vai sapelējis tekstils, kas sabojā arī pārējo sašķiroto materiālu.

Tikmēr SIA "Latvijas Zaļais punkts" vadītājs Kaspars Zakulis uzsvēra, ka šobrīd valsts mērogā jāraugās uz tekstila savākšanas normas kāpināšanu. "RAS sistēmā apkopotie dati pārliecinoši parāda, ka sabiedrība jau šobrīd sašķiro vairāk tekstila, nekā noteikts normatīvajos aktos. Lai reģionā attīstītos pārstrāde, jāpalielina šķirošanas apjomi un jānodrošina papildu finansējuma pieejamība. Tas nozīmē vēl ciešāku sadarbību ar ražotājiem un ilgtspējīgākus lēmumus valsts mērogā," pauda Zakulis.

"Zaļās brīvības" eksperte Dace Akule norādīja, ka 2022. gadā tikai 10 % no atkritumu konteineros savāktā tekstila tika atkārtoti izmantoti Latvijā, bet 82 % eksportēti. Savukārt labdarības organizāciju konteineros savāktajām precēm atkārtoti izmantoti 65 %, bet 24 % eksportēti.

Akules ieskatā, Latvijai būtu jāmeklē iespējas pagarināt tekstila mūžu arī vietējā tirgū, piemēram, izmantojot augšupstrādi ("upcycling") – piešķirot veciem apģērbiem jaunu vērtību un dizainu.

Rīgas Tehniskās universitātes pētniece Ilze Vamža norādīja, ka pārstrādes industriju šobrīd apgrūtina arī paša tekstila ražošanas veids un sastāvs. Viņasprāt, digitālās produkta pases, kas paredz detalizētu informāciju par materiālu, varētu palīdzēt šo problēmu risināt.

Tāpat eksperti bija vienprātīgi, ka būtisks ķēdes posms ir patērētājs, no kura ekonomiskajiem lēmumiem ir atkarīgs, kāds tekstils tiek iegādāts, kā tas tiek lietots un kur galu galā tas nonāk. Ir jāstrādā pie cilvēku informētības par tekstila kvalitāti, jāmudina izvēlēties ilgtspējīgākus produktus un arī pareizi šķirot.

Sociālā iniciatīva "pRASmīgi!" radīta ar mērķi mudināt uzņēmējus un sabiedrību atstāt mazāku vides pēdu un izglītēt par atbildīgu ražošanu, patēriņu, kā arī pārstrādi. To organizē trīs lielākie RAS apsaimniekotāji Latvijā: SIA "Zaļā josta", AS "AJ Power Recycling" un SIA "Latvijas Zaļais punkts".

Par "pRASmīgi!":

Ražotāju atbildības sistēmas (RAS) ir uzņēmēju atbildība par tirgū laistu preču vai iepakojuma efektīvu apsaimniekošanu visā preces dzīves ciklā. "pRASmīgi!" ir trīs lielāko ražotāju atbildības sistēmu apsaimniekotāju – SIA "Zaļā josta", AS "AJ Power Recycling" un SIA "Latvijas Zaļais punkts" kopīgi organizēta sociālā iniciatīva, ar mērķi mudināt uzņēmējus un sabiedrību domāt par atbildīgu ražošanu, patēriņu un pārstrādi, lai samazinātu atstāto vides pēdu. Iniciatīva norisināsies no 23. septembra līdz 4. novembrim. Iniciatīvā plānotas četras nozares profesionāļu, uzņēmēju un ekspertu darba sesijas par dažādām RAS preču grupām - iepakojums, elektrotehnika, videi kaitīgas preces, tekstilizstrādājumi.

Plašākai informācijai:

Tija Ezeriņa, sociālās iniciatīvas "pRASmīgi!" sabiedrisko attiecību konsultante
E-pasts: tija.ezerina@publicid.lv